

Ahvenanmaa eduskuntavaalitulastoissa

MIKA HELANDER JA ANN-SOFIE STORSVED

Suomen tilastoviranomaiset noudattavat eduskuntavaalitulastoissa kahta eri käytäntöä Ahvenanmaan äänten osalta. Eriävät käytännöt aiheuttavat hämmennystä siinä määrin, että tilastointitapaa tulisi mielestämme yhdenmukaistaa. Tilastokeskuksen julkaisuissa todetaan, että tilastot esitetään samassa muodossa kuin sarjan aikaisemmissa julkaisuissa. Tämä on luonnollisesti toivottavaa eri vuosia koskevien vertailujen mahdollistamiseksi. Olemassaoleva käytäntö aiheuttaa kuitenkin ongelmia, joten tilastointitapaa tulee mielestämme muuttaa.

Kansanedustajain vaalit 1991 -nimisessä tilastossa Ahvenanmaan maakunnan äänet on vuodesta 1948 liitetty ruotsalaisen kansanpuolueen (RKP) ääniosuuteen ja käytännöstä on mainittu alaviitteessä. Tästä huolimatta samassa julkaisussa edustajanpaikkoja koskevassa taulukossa Ahvenanmaan yksi edustaja on sijoitettu kategoriaan »Muut» (*Kansanedustajain vaalit 1991*, 15, 17). Tämä taulukko ei sisällä mitään selvitystä siitä, että Ahvenanmaan edustaja on liittynyt RKP:n eduskuntaryhmään. Näin ollen tilastokeskus noudattaa *Kansanedustajain vaalit* -julkaisusarjassa kahta eri käytäntöä, joita sovelletaan Ahvenanmaan politiikan näkökulmasta väärinpäin. Olisi luonnollisempaa liittää Ahvenanmaan edustajanpaikka RKP:n ryhmään, kuin laskea Ahvenanmaan äänet RKP:n ääniosuuteen. Ahvenanmaan edustajan saamat äänet eivät näet ole RKP:n ääniä, vaan ne saattavat olla esimerkiksi liberaaleille annettuja ääniä.

Suomen tilastollisissa vuosikirjassa Ahvenanmaata koskevat tiedot esitetään taulukossa 431

(*Kansanedustajain vaalit 1907–1991*) eriteltyinä alaviitteessä. Taulukko sisältää puolueiden äänimäärät ja edustajanpaikat. Vuosina 1948–1975 Ahvenanmaan äänet on luettu RKP:n ääniosuuksiin, mutta vuodesta 1975 lähtien tilastollisessa vuosikirjassa RKP:n äänet ja Ahvenanmaan äänet on eroteltu toisistaan ja Ahvenanmaan äänimäärät ja edustajanpaikat on liitetty ryhmään »Muut» (Suomen tilastollinen vuosikirja 1991, 456–457). Åländsk Samling muodostaa sitävästoin äänimäärää ja edustajanpaikkoja koskevisia taulukoissa oman pääryhmänsä puolueiden tavoin (taulukot 429: Vuonna 1991 valitut kansanedustajat ja 432: Puolueiden äänimäärät vuoden 1991 kansanedustajain vaaleissa) (mt., 454, 458).

Mielestämme nykyinen käytäntö vaalien tilastoinnissa aiheuttaa sekaannusta. RKP:n ja Ahvenanmaan äänten yhdistäminen on harhaanjohtavaa. Niissä tapauksissa joissa vaalitutkijat käyttävät tilastolähteenään tilastokeskuksen *Kansanedustajain vaalit 1991* -nimistä vaalitulastoa, on virhetulkintojen mahdollisuus suuri.

Esimerkkeinä eriyvistä tilastojen tulkinnoista voidaan mainita Burkhard Auffermannin *Finland: Neuorientierung nach dem Kalten Krieg* ja Sten Berglundin *The Finnish Parliamentary Election of March 1991*. Auffermann on artikkelissaan liittänyt *Kansanedustajain vaalit 1991* -tilastosta kahden eri taulukon (sivuilta 15 ja 17) tiedot yhteen taulukkoon. Noudattamalla tilastossa esiintyvää käytäntöä tutkija aikaansaa varsin harhaanjohtavan taulukon, jossa Ahvenanmaan ääniosuus ja maakunnan edustajanpaikka ovat eri kategorioissa (Auffermann 1992, 39). Berglund

on sitävastoin noudattanut päinvastaista, loogisesti oikeampaa käytäntöä liittämällä Ahvenanmaan edustajanpaikan RKP:n edustajanpaikkoihin ja pitämällä ääniosuudet erossa toisistaan (Berglund 1991, 337). Tässäkin käytännössä on heikkoutena se, että verrattaessa ääniosuuksia edustajanpaikkoihin, jää eräs vaalijärjestelmämme erityispiirteistä huomioimatta. Ahvenanmaa on riippumatta väkiluvusta aina oikeutettu yhteen edustajanpaikkaan (Suomen säädöskokoelma 391/1969, § 1 ja 2).

Pohjoismainen tilastollinen vuosikirja puolestaan esittää Ahvenanmaan äänet ja paikan omassa kategoriassaan (Nordisk statistisk årsbok 1991, 376). European Journal of Political Researchin *Political Data Yearbook 1992* muodostunee ulkomailla tehtyjen Suomea koskevien analyysien ohjenuoraksi. Jan Sundberg soveltaakin tilastoja selkeästi kyseisessä teoksessa. Suomea koskevassa katsauksessa hän liittää Åländsk Samlingin äänimäärän ja edustajanpaikan vuoden 1991 vaaleissa RKP:n lukuihin. Ratkaisu on kommentoitu sekä eritelty alaviitteessä. (Sundberg, 1993, 391.)

Ehdotuksemme on, että tilastoinnissa siirrytään käytäntöön, jonka mielestämme tulisi esittää Ahvenanmaa johdonmukaisesti omassa kategoriassaan. Vaalitutkijoiden ja muidenkin valtiotieteilijöiden tulisi joka tapauksessa huomioida tämä erikoisuus analysoidessaan Suomen eduskuntavaaleja koskevia tilastoja. Oman käytännön selkeä julkituominen tilastotietojen esittämisen yhteydessä on myös välttämätöntä.

Yhteenvetona haluamme todeta, että tilastoinnin muuttaminen on tärkeää käytäntöjen yhdenmukaistamiseksi sekä virheellisten tulkintojen ja sovellusten välttämiseksi. Tässä tapauksessa Suomen tilastollinen vuosikirja on tilastointitavan muututtua vuodesta 1975 *Kansanedustajain vaalit* -tilastoa selkeämpi. Pohjoismaisen tilastollisen vuosikirjan käytäntö vastaa kuitenkin kaikkein parhaiten Suomen vaalijärjestelmää. Political Data Yearbookin esitysmuoto ei mielestämme myöskään voi johtaa väärinkäsityksiin tilastojen tulkinnassa. Olisi mielenkiintoista kuulla sekä tilastoja soveltavien että tilastoja tuottavien osapuolten näkökanta kyseiseen problematiikkaan.

LÄHTEET

- Auffermann, Burkhard (1992): Finland: Neuorientierung nach dem Kalten Krieg. *Aus Politik und Zeitgeschichte* B 43/1992, s. 36–47.
- Berglund, Sten (1991): The Finnish Parliamentary Election of March 1991, *Scandinavian Political Studies* 4/1991, s. 335–342.
- Nordisk statistisk årsbok* 1991 (Nord 1991:1), Stockholm 1991.
- Sundberg, Jan (1992): Finland, *European Journal of Political Research*, *Political Data Yearbook 1992*, Vol. 22, No 4., s. 391–399.
- Suomen säädöskokoelma*, Laki Kansanedustajain vaaleista 13. 6. 1969/391.
- Kansanedustajain vaalit* 1991, Tilastokeskus, (Vaalit 1991:2). Helsinki 1991.
- Suomen tilastollinen vuosikirja* 1991, Tilastokeskus, Helsinki 1991.